

زمینه‌های سیاسی - اجتماعی تقویت و توسعه جبهه مقاومت در آمریکای لاتین (موردپژوهی ونزوئلا)

بهزاد قاسمی^۱، محمدمهربان^۲ محمد مبینی^۳

چکیده

هدف مقاله حاضر شناسایی زمینه‌های تقویت جبهه مقاومت در ونزوئلا و سنجش تأثیر ظرفیت‌های موجود بر توسعه جبهه مقاومت در این کشور است. مسئله اصلی مقاله شناخت، احصاء و تبیین زمینه‌های سیاسی - اجتماعی دخیل در تقویت و توسعه گفتمان مقاومت در ونزوئلا است (مسئله). پژوهش از حیث نوع، بنیادی - کاربردی و با روش ترکیبی (کیفی - کمی) انجام گرفته است. به منظور اعتباربخشی به نتایج، میزان تأثیر هریک از مؤلفه و شاخص‌های احصاء شده بر تقویت مقاومت مورد سنجش و ارزیابی آماری قرار گرفته و تأثیر آن بر توسعه مقاومت بین شاخص‌ها، از فنون آماری ضریب همبستگی اسپیرمن، آزمون رگرسیون خطی ساده (دو متغیره) و آزمون رگرسیون چندگانه گام به گام استفاده شد (روش). براساس یافته‌های کیفی، فطرت انقلابی، تجربه تاریخی مبارزات استقلال‌طلبانه، تعامل فزاینده و تعامل‌گرایی ضد نظام سلطه شناسایی و تأیید گردید. علاوه بر همبستگی، میزان تأثیر هرکدام از مؤلفه‌ها در بخش تجزیه و تحلیل کمی مشخص شد. در نتیجه بخش کیفی، مهم‌ترین جبهه‌های تقویت در ۴ مؤلفه شناسایی شده در بالا مشخص و در نتیجه سنجش کمی فرضیه تأثیر و ترتیب اثر بخشی هریک بر توسعه مقاومت مشخص و تأیید شدند (یافته‌ها).

کلیدواژه‌ها: تفکر انقلابی، مقاومت و الهیات رهایی‌بخش، ونزوئلا، سلطه‌ستیزی، آمریکای لاتین

DOR: [20.1001.1.23225645.1403.13.2.2.5](https://doi.org/10.1001.1.23225645.1403.13.2.2.5)

*مقاله حاضر مستخرج از پروژه «بازتاب انقلاب اسلامی در آمریکای لاتین» است که در دانشکده مطالعات بین الملل، دانشگاه جامع امام حسین علیه السلام انجام شده است.

۱. دانشیار تاریخ انقلاب اسلامی، گروه ژئوپلتیک محور مقاومت، دانشکده مطالعات بین الملل، دانشگاه جامع امام حسین علیه السلام، تهران، ایران (نویسنده مسئول) ghasemi.b1981@gmail.com

۲. دکتری جامعه شناسی سیاسی، گروه مطالعات منطقه‌ای، دانشکده مطالعات بین الملل، دانشگاه جامع امام حسین علیه السلام، تهران، ایران - ghasemi.b@ihu.ac.ir

۳. استادیار مدیریت، گروه ژئوپلتیک محور مقاومت، دانشکده مطالعات بین الملل، دانشگاه جامع امام حسین علیه السلام، تهران، ایران - mobini20@yahoo.com

دوره ۱۳، شماره ۲،
پیاپی ۳۲، تابستان ۱۴۰۳

مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت:
۱۴۰۲/۱۲/۲۰
تاریخ پذیرش:
۱۴۰۳/۰۷/۱۵
صص: ۲۶-۷

شابا: ۲۳۲۲-۵۶۴۵

رتبه علمی

ب

بورسیه همت گواهی در
JOURNALS.MSRT.IR

۱ - مقدمه

آمریکای لاتین در عرصه بین‌الملل از اولین و مهم‌ترین مناطق با سابقه استعماری و داشتن تجربه و سابقه مبارزات استقلال‌طلبانه و استکبارستیزی هست. مطالبات مردم آمریکای لاتین برپایه فطرت انسانی، عدالت‌خواهانه، استکبارستیزی و مبارزه با سلطه بوده است. نهضت‌ها و جنبش‌های استقلال‌طلبانه آمریکای لاتین در اوایل قرن ۱۸۰۰ میلادی آغاز شد. مهم‌ترین نمونه مبارزات مردم در آمریکای لاتین در کشور ونزوئلا رخ داد. موج استقلال‌طلبی در این منطقه در سال ۱۸۱۶ میلادی شروع و توسط سیمون بولیوار رهبری شد که زمینه شکست ارتش اسپانیا را فراهم ساخت. مهم‌ترین رهبران نهضتی، مبارز و چریکی در آمریکای لاتین سیمون بولیوار، خوزه دسان مارتین، ارنستو چگوارا، هوگو چاوز، فیدل کاسترو و برخی دیگر از رهبران برجسته ضد امپریالیسم و استعمار در این منطقه به‌شمار می‌آیند.

۱-۱ - اهداف، پرسش‌ها و روش پژوهش

هدف از پژوهش حاضر شناسایی زمینه‌های تقویت جبهه مقاومت در ونزوئلا و سنچس تأثیر آن بر توسعه مقاومت است. سؤال اصلی مقاله متمرکز بر این نقطه کانونی است که مهم‌ترین مؤلفه و شاخص‌های تقویت‌کننده جبهه مقاومت در ونزوئلا کدام است؟ و این‌که تأثیر مؤلفه‌های احصاء شده بر توسعه جبهه مقاومت در این کشور به چه میزان می‌باشد؟

اهمیت مقاله تلاش در جهت پوشش خلاء پژوهشی در زمینه کشورهای آمریکای لاتین و علی‌الخصوص ونزوئلا در زمینه مقاومت بوده است. مهم‌ترین اهمیت و فایده انجام این پژوهش شناسایی نقاط قوت کشور ونزوئلا در زمینه رویکرد انقلابی، مبارزاتی و احصاء توانمندی‌های نهضتی بوده است که پس از شناسایی آن در عرصه کاربردی قابل استفاده خواهد بود. ضرورت انجام مقاله از سویی احساس فقدان پژوهش جامع در این زمینه و از سویی دیگر از بین رفتن فرصت‌ها و موقعیت‌های موجود در این منطقه برای توسعه جبهه مقاومت در سایه عدم انجام پژوهش‌هایی از این دست می‌باشد. نتایج حاصل از مقاله به‌صورت کاربردی قابل استفاده خواهد بود. در مقاله پیش‌رو، ابتدا برای احصاء مؤلفه و شاخص‌های تقویت جبهه مقاومت از روش کیفی - کمی استفاده شد.

اهداف و سؤالات پژوهش

هدف اصلی: شناسایی زمینه‌های تقویت جبهه مقاومت در ونزوئلا و تأثیر آن بر توسعه جبهه مقاومت در این کشور است.

اهداف فرعی:

- شناخت مفهوم و ماهیت نظریه نظام انقلابی و احصاء مهم‌ترین زمینه‌های تقویت جبهه مقاومت در ونزوئلا.

- تعیین و سنچس میزان تأثیر زمینه‌های تقویت‌کننده بر توسعه جبهه مقاومت در کشور

ونزوئلا.

سؤال پژوهش

مهم‌ترین مؤلفه و شاخص‌های تقویت‌کننده جبهه مقاومت در ونزوئلا کدام است؟ و این‌که تأثیر مؤلفه‌های احصاء شده بر توسعه جبهه مقاومت در این کشور به چه میزان می‌باشد؟

۲-۱ - پیشینه پژوهش

پژوهش‌هایی پیرامون کشور ونزوئلا در عرصه‌های مختلف و زمینه‌های سیاسی، سیاست خارجی، اقتصاد و منابع معدنی و سایر مطالعات انجام شده است، سید عبدالله رضوی و شهره پیرانی (۱۴۰۰)، بررسی راهبردها و سیاست‌های ضد تحریمی تجارت نفت ونزوئلا و مقایسه آن با راهبردهای ایران؛ در این مقاله پرسش اصلی راهبردهای ضد تحریمی ونزوئلا در مقابل آمریکا است. یافته‌های مقاله نشان می‌دهد راهبردهای سوآپ، بلندینگ نفتی، ساخت مخازن ذخیره‌ساز در داخل و خارج از کشور، ساخت پالایشگاه‌های کوچک و پتروپالایشگاه از مهم‌ترین راهبردهای مقابله با تحریم بیان شده است. محمدعلی قائمی و یعقوب توکلی (۱۳۹۸)، بازتاب گفتمان انقلاب اسلامی در آمریکای جنوبی، در مقاله چشم‌اندازی از آمریکای لاتین ارائه شده است. تمرکز اصلی مقاله بر کشور ونزوئلا است که مهم‌ترین بازتاب انقلاب اسلامی در عرصه تأثیرگذاری خودباوری، اعتماد به نفس، توجه به مطالبات مردمی، استکبار ستیزی، مقابله با زیاده‌خواهی آمریکا و توجه به مطالبات مردم ونزوئلا در راستای فطرت انسانی و ظلم‌ستیزی اشاره شده است. احمد صبوری‌نژاد و طه اکرمی (۱۳۹۴)، آمریکا و سیاست ترویج دموکراسی در آمریکای لاتین: مطالعه موردی ونزوئلا، در این مقاله نشان داده شده است که در دو دهه اخیر آمریکا تلاش کرده است در ونزوئلا نخبگان قدرت را بدست بگیرند. نخبگانی که سیاست و سیستم اقتصاد نئولیبرال غربی را تأیید و حمایت می‌کنند. آمریکا درصدد بوده سیاست بازارهای آزاد را در ونزوئلا پیاده کرده و از آن حمایت کند. از سوی دیگر آمریکا تلاش کرده در ونزوئلا گروه‌ها و جریان‌های ملی‌گرا و چپ و در مجموع مخالفین سیاست‌های آمریکا قدرت را به دست بگیرند. از این طریق آمریکا در تلاش بوده تا سیاست دموکراسی‌سازی مدنظر خود را در آنجا پیاده کند. مصطفی مظاهری و دیگران (۱۳۹۹)، تبیین کارکرد و مؤلفه‌های جغرافیایی و ژئوپلیتیکی شکل‌گیری روابط در منطقه ژئوپلیتیک آمریکای لاتین، در این مقاله به اهمیت پیوستگی جغرافیایی تاکید شده است و این پیوستگی جغرافیایی، تاریخی، فرهنگی سبب خودآگاهی شده و ژئوپلیتیک مشترک زمینه رشد و هم‌افزایی را در منطقه فراهم کرده است. موقعیت ژئوپلیتیکی و هم‌گرایی سبب گذار از بحران به تثبیت و تداوم ژئوپلیتیکی در آمریکای لاتین خواهد شد. در با بررسی ادبیات و پیشینه پژوهش، سوابق پژوهش‌های انجام شده جدید بودن و نوآوری مقاله حاضر را نشان داده است. از سوی دیگر با بررسی مقالات متعدد در زمینه آمریکای لاتین و علی‌الخصوص ونزوئلا، به نظر می‌رسد پژوهش مستقل در حوزه مقاومت انقلابی

در این کشور و سلطه‌ستیزی صورت نگرفته است. مقالات نوشته شده بیشتر تمرکز بر موقعیت ژئوپلیتیکی، رویکرد اقتصادی، توجه به سیاست آمریکا در آمریکای لاتین بوده و بصورت مستقل کشور خاص آمریکای لاتین اهمیت پژوهشی داشته و در خور تحقیق است.

۲- چارچوب مفهومی: نظریه نظام انقلابی

مهم‌ترین ارکان مقاومت مسیر هوشمندانه در ایستادگی، حق مدار و انتخاب‌گر، تسلیم ناپذیر، عدل جبهه، دشمنی با ستمگر و بدون مسامحه و حمایت مستمر از مظلوم در برابر ظالم است (برزویی و جمالی زوار زاده، ۱۴۰۱، ص ۱۵۹). مقاومت پافشاری و استمرار بر اصول است که مستلزم نوعی هماوردی و تلاش فعالانه معطوف به تغییر و تبدیل در رفتار طرف مقابل و طرد غیر و نفی سلطه است (آل نبی و یوسفی مقدم، ۱۴۰۰، ص ۱۳). یکی از ارکان اصلی مقاومت حفظ مثنی و رویکرد انقلابی، مبارزه و مقاومت است. نظریه نظام انقلابی علاوه بر اینکه در دال مرکزی گفتمان انقلاب اسلامی قرار دارد، به‌عنوان نقطه کانونی و توجه نهضت‌های انقلابی، جنبش‌های آزادی‌بخش و دولت و ملت‌های مبارز نیز هست. عدالت طلبی، تعالی خواهی، ظلم‌ستیزی، کمال‌جویی، مبارزه با استکبار، سعادت طلبی و هم‌سویی با فطرت بشری از مهم‌ترین خصیصه‌های انقلاب اسلامی است که با علل مانایی نظریه انقلابی و الهام‌بخشی آن بر دولت‌ها و ملت‌های سلطه‌ستیز و مقاوم ارتباط تنگاتنگی دارد.

نظریه نظام انقلابی مفهوم جدیدی است که پیش از انقلاب اسلامی طرح نشده و تمام نظریه‌پردازان انقلاب تاکید بر تناقض بین نظام سیاسی باثبات و انقلاب داشته‌اند. نظام برآمده «نظام جمهوری اسلامی ایران» از انقلاب اسلامی، دو مفهوم متناقض «نظام، ساختار، دیوان‌سالاری» و «انقلاب، آرمان، ماهیت و هستی‌شناسی انقلاب» را در کنار هم جمع کرده است. علل مانایی انقلاب اسلامی در عرصه فرامرزی و بین‌المللی به ظاهر متناقض‌نما است و در عرصه نظر و مقام عمل پیوند ناگسستگی بین این دو برقرار است؛ به این جهت که نظام انقلابی سبب تقویت «ساختار، سیستم اداری، اجرایی و دیوان‌سالاری» شده و از سوی دیگر نظام جمهوری اسلامی سبب پخش و توسعه «آرمان و ماهیت انقلاب» در سراسر دنیا شده یا دست کم در این مسیر کوشیده است. علل مانایی انقلاب اسلامی از منظر نظریه‌پردازان نسل چهارم انقلاب‌های اجتماعی مبتنی بر رهبری انقلابی، ایدئولوژی، هم‌ذات‌پنداری با انقلاب و از سوی دیگر عوامل مقوم و تقویت‌کننده انقلاب در رهبری، ایدئولوژی، فرهنگ و هویت و شبکه شخصیت‌ها سبب دوام و مانایی انقلاب می‌شود (گلدستون، ۱۳۹۷، صص ۱-۲۸). علل مانایی انقلاب و انقلابی ماندن یک نظام سیاسی عمل به آرمان‌ها و ارزش‌های انقلاب بوده و تطابق بین آرمان انقلابی و عمل انقلابی است.

۱- ۲- تداوم روحیه انقلابی: علل مانایی انقلاب اسلامی و نظام انقلابی با تشکیلات

دیوان‌سالاری تفاوت اساسی و هستی‌شناسی (چارلز تیلی، تدا اسکاچپول، کرین بریتون و

بسیاری از نظریه‌های انقلاب‌های اجتماعی غربی) وجود دارد. این تفاوت میان نظام انقلابی «امت و امامت» و بین تشکیلات دیوان‌سالاری از این جهت است که در یک‌جا بر تشکیلات اداری و اجرایی انتقاد است؛ اما از اصل نظام انقلابی دفاع می‌کنند (خامنه‌ای، ۱۳۹۶/۱۱/۲۹). یکی دیگر از علل مانایی انقلاب اسلامی با نظریه انقلاب‌های اجتماعی در مرحله اول، حفظ ماهیت انقلابی خود پس از تأسیس نظام سیاسی است. اگرچه نظام سیاسی، حاکمان و دولت‌مردان را به سمت ثبات، دولت شدن، حفظ وضع موجود و گرایش به محافظه‌کاری سوق می‌دهد، در انقلاب اسلامی پیوند بین مؤلفه‌های نظام سیاسی و نظام انقلابی ایجاد شده و توانسته است تعارضات و چالش‌های بین نظام شدن «نظام بودگی» و انقلابی ماندن «حفظ ماهیت انقلابی» را حل کند و یا دست کم در کاهش چالش بین دولت‌گرایی با انقلابی‌گری کوشیده و در عرصه فرامرزی و بین‌المللی موفقیت‌هایی را نصیب خود کرده است. مهم‌ترین مصادیق آن تقویت و توسعه جبهه مقاومت و مقابله با سلطه است.

در این ارتباط نگاهی روندی به اندیشه صدور انقلاب و حمایت از نهضت‌های آزادی‌بخش که یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های رویکردهای انقلاب اسلامی به سیاست خارجی و عرصه بین‌المللی است، نشان دهنده پایایی و مانایی اندیشه صدور انقلاب و تلاش برای انسجام بخشی و هم‌گرایی میان جریان‌ها و نیروهای سیاسی - اجتماعی ضد نظام سلطه در اقصی نقاط جهان می‌باشد.

۲-۲- هم‌راستایی روحیه انقلابی و فطرت انسانی:

در مرحله دوم هم‌سویی آرمان انقلابی با فطرت بشری است. هم‌سویی انقلاب اسلامی با فطرت بشری علاوه بر اینکه سبب ماندگاری انقلاب اسلامی شده است؛ از سوی دیگر سبب شده گفتمان انقلاب اسلامی در عرصه بین‌المللی نیز توسعه یابد. مهم‌ترین و پُر اهمیت‌ترین تأثیر انقلاب اسلامی، تأثیر در فراسوی مرزهای اسلامی است. در این راستا آمریکای لاتین با توجه به صبغه ضد استعماری پیشین خود، بیشترین تأثیر انقلابی را پذیرفته و در عرصه بین‌المللی سبب استحکام گفتمان مقاومت در آمریکای لاتین شده و مبارزات انقلابی خود را در سرلوحه برنامه‌های راهبردی قرار داده است. در این مقاله تفکر و رویکرد انقلابی ونزوئلا به‌عنوان زمینه‌های تقویت و توسعه جبهه مقاومت انتخاب و براساس مؤلفه‌های نظام انقلابی مورد بررسی و مطالعه قرار گرفته است که مهم‌ترین مصداق نظری رویکرد و تفکر انقلابی هم‌سویی با فطرت و سرشت بشری است.

۲-۳ - سایر شاخص‌ها: شاخصه‌های دیگر استقلال‌خواهی، آزادی‌خواهی، حق‌طلبی، عدالت‌خواهی، ظلم‌ستیزی، استکبارستیزی و هم‌سویی با گروه‌های انقلابی و نهضت‌های رهایی‌بخش است. آرمان‌های انقلاب اسلامی برخلاف سایر انقلاب‌های اجتماعی دنیا دارای تاریخ مصرف نیست و این‌گونه نیست که سیل گذر زمان، آرمان‌های انقلاب را با خود ببرد. علاوه بر این مردم انقلابی و رهبری انقلابی نیز همواره پاسدار آرمان انقلاب هستند و اجازه

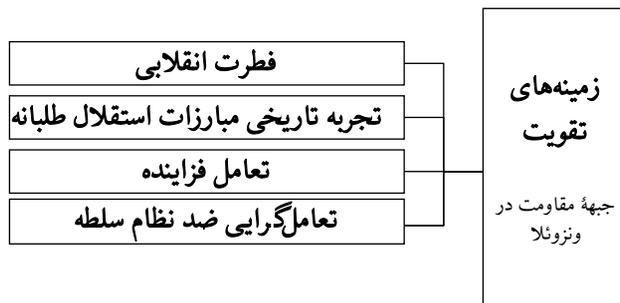
تخطی از آرمان‌های انقلاب را نمی‌دهند (امینی و مبینی، ۱۳۹۸، ص ۳۰). این رویکرد و آرمان انقلابی علاوه بر اینکه سبب مانایی خود انقلاب اسلامی شده؛ بلکه سبب الهام‌بخشی آن (نظریه انقلابی) بر سایر نهضت‌ها و دولت‌های انقلابی نیز شده است.

در مجموع توسعه و اشاعه نظریه انقلابی در عرصه بین‌المللی در این رویکرد نظری نهفته است که با پشتوانه اندیشه اسلامی ناب و نفی شرق و غرب و با طرح نظام سیاسی براساس مردم‌سالاری دینی و ظلم‌ستیزی مبتنی بر سرشت و فطرت بشری شکل گرفته است. این الگوی نظام انقلابی پیش از پیروزی انقلاب اسلامی در دنیا تجربه و سابقه نداشت (بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، ۱۳۹۷، ص ۲). آنگونه که رهبری انقلاب در بیانیه مذکور بیان کرده‌اند: «انقلاب اسلامی و نظام برخاسته از آن، از نقطه صفر آغاز شد؛ اولاً؛ همه‌چیز علیه ما بود، چه رژیم فاسد طاغوت که علاوه بر وابستگی و فساد و استبداد و کودتایی بودن، اولین رژیم سلطنتی در ایران بود که به دست بیگانه و نه به زور شمشیر خود بر سر کار آمده بود، ... ثانیاً؛ هیچ تجربه پیشینی و راه طی شده‌ای در برابر ما وجود نداشت. پس آنگاه انقلاب ملت ایران، جهان دو قطبی آن روز را به جهان سه قطبی تبدیل کرد و سپس با سقوط و حذف شوروی و اقمارش و پدید آمدن قطب‌های جدید قدرت، تقابل دوگانه جدید «اسلام و استکبار» پدیدۀ برجسته جهان معاصر و کانون توجّه جهانیان شد (خامنه‌ای، ۲۲/۱۱/۱۳۹۷).

آنچه در نظریه‌های انقلاب وجود دارد؛ ماهیت نهضت انقلابی با دولت/نظام سیاسی با ثبات در تضاد و تعارض است. انقلاب اسلامی با آغاز دهه پنجم نظام جمهوری اسلامی و با گذشت نیم قرن نهضت اسلامی خود، نظریه‌های متداول انقلاب‌های اجتماعی را درباره خود ابطال کرده و با حفظ ماهیت انقلابی در نظام سیاسی، نظریه جدیدی را تولید کرد (قاسمی، ۱۳۹۸، ص ۷) و از آنجا که نظریه‌هایی در این زمینه وجود ندارد که مقاله حاضر براساس آن تبیین شود، در نتیجه در پژوهش حاضر نظریه نظام انقلابی به‌عنوان نظریه مختار از گفتمان انقلاب اسلامی استخراج شده است. براین اساس شناسایی زمینه‌های تقویت‌کننده مندرج در مدل مفهومی، علاوه بر اینکه علل مانایی انقلاب اسلامی را نشان می‌دهد از سوی دیگر استحکام این نظریه را در عرصه فرامرزی و بین‌المللی را نیز تبیین نموده است.

۴-۲ - مدل مفهومی تحقیق

باتوجه به غور و فحص در اندیشه رهبران انقلاب اسلامی و گفتمان انقلاب اسلامی، و با تمرکز بر نظریه نظام انقلابی (مندرج در بیانیه گام دوم انقلاب)، می‌توان چهار مؤلفه فطرت انقلابی، تجربه تاریخی مبارزات استقلال‌طلبانه در آمریکای لاتین، تعامل فزاینده و تعامل‌گرایی ضد نظام سلطه را به‌عنوان مهم‌ترین زمینه‌های مؤثر در تقویت و توسعه جبهه مقاومت قلمداد کرد.

نمودار (۱) عناصر مفهومی تحقیق (منبع نگارندگان)

۳- روش تحقیق

روش استفاده شده در فرایند پژوهش ترکیبی (کیفی-کمی) است. در این پژوهش، پس از بررسی و مطالعه ادبیات تحقیق، داده‌های اصلی شناسایی و نظرسنجی از متخصصان موضوع، عوامل مهم و مؤثر جهت ترسیم مدل مفهومی در مقاله استخراج شد. روش تحقیق تلفیقی در این پژوهش مورد استفاده قرار گرفت. برای دستیابی به عوامل مؤثر؛ مؤلفه‌ها و شاخص‌های مورد استفاده در مقاله، پس از استخراج از ادبیات، ابتدا عوامل (مؤلفه و شاخص‌ها) از ادبیات تحقیق و مصاحبه‌های نیمه ساختاریافته با ۴ نفر از اساتید حوزه مرتبط اصلاح گردید. در طی تکمیل و اصلاح شاخص‌ها، بیش از ۲۰ شاخص حذف و ادغام شد. همچنین عامل گرایش به جبهه مقاومت (قرار دادن ونزوئلا در بخش از جریان مقاومت توسط مادورو) و حمایت از جبهه مقاومت و مسئله فلسطین به شاخص‌ها اضافه شد. بخش دوم مقاله با استفاده از رویکرد سنجش کمی انجام گرفته است. در بخش سنجش میزان تأثیر بر مقاومت و نفی سلطه از آمار استنباطی کمی و آزمون‌های ضریب همبستگی پیرسون، رگرسیون ساده، دو متغیره و رگرسیون چندگانه گام به گام استفاده شده است.

۴- یافته‌های پژوهش:

۴-۱- تجزیه و تحلیل و تفسیر کیفی مؤلفه و شاخص‌های تقویت کننده جبهه مقاومت در

ونزوئلا

- تجربه مستعمره‌گی: از زمانی که کریستف کلمب به‌عنوان نخستین دریانورد اروپایی گام بر خاک این قاره نهاد، آمریکای لاتین تحت سیطره استعماری اروپایی‌ها درآمد. ابتدا کلمب دریانورد ایتالیایی در سال ۱۴۹۲ م وارد این قاره نو شد؛ اما پنج‌سال بعد، دیگر هم‌وطنش امریکو وسپوس که او نیز همچون کلمب به استخدام پادشاهی اسپانیا در آمده بود، در سال ۱۴۹۷ وارد این قاره شد. پادشاهی اسپانیا به قصد یافتن راهی به سوی هندوستان، کلمب را راهی دریا کرد؛ اما او به سرزمینی وارد شد که حتی نامش را هم نمی‌دانست. بعدها یک جغرافی‌دان آلمانی

قاره جدید را به افتخار امریکو وسپوس کسی که کشفیات زیادی در این قاره داشت، آمریکا نام نهاد. مطابق معمول، اسپانیایی‌ها در ابتدا با نیروی نظامی و سپس با تمرکز بر گسترش حوزه فعالیت مبلغان مسیحی و مدیران اداری به تحکیم سلطه خود بر این کشورها همت گماشتند. اسپانیا تمام کشورهای منطقه لاتین و پرتغال، کشور برزیل را از همان سال ورود کلمب به این منطقه (۱۴۹۲ م) تا سه قرن بعد (۱۸۵۰) به تسلط خود در آوردند (Erma, 2012, p64). آن‌ها همچنین به گسترش زبان خود و مبارزه چشم‌گیر با سرخ‌پوستان و بومیان و کشتن ده‌ها هزار نفر از آنها موقعیت فرهنگی خود را در این ناحیه تثبیت کردند. براساس برآوردها بیش از یک میلیون و هشتصد هزار نفر از بومیان اسپانیا برای همیشه به این مناطق کوچ کردند.

- **سابقه غنی انقلابی:** الگوی سیاست خارجی انقلابی در کشورهایی همچون نیکاراگوئه، ونزوئلا و به خصوص کوبا این کشورها را در تقاضای خود از نظام بین‌الملل در محیطی متفاوت از رویکردهای جریان اصلی این نظریه‌ها قرار داده است. به‌عنوان مثال درخواست عدالت برای همه کشورها در سازمان‌های بین‌المللی و به‌رسمیت شناخته شدن منافع این کشورها توسط قدرت‌های بزرگ از جمله مهم‌ترین خواسته‌های دولت‌های انقلابی بوده است. دولت ونزوئلا در این زمینه علاوه بر سوابق انقلابی رویکرد عدالت‌گستری، مبارزه با استعمار و کنار زدن قدرت هژمونی را در کارنامه خود داشته است (چاوز، ۱۳۹۲، ص ۱) مخالفت و مبارزه با سیاست‌های دولت ایالات متحده به‌ویژه، این کشورها را در یک دسته‌بندی خاص قرار می‌دهد. در این میان کوبا از همه کشورهای لاتین‌تبار بیشتر با روحیه انقلابی خود در عرصه سیاست بین‌الملل حضور داشته است (گالگوس، ۱۳۸۶، ص ۶). اکنون ونزوئلا قائل به آزادی حاکمیت و استقلال از غرب بوده و مقابله با امپریالیسم را در برنامه خود دارد (مادورو، ۱۳۹۵، ص ۱) علاوه بر این، انقلابیون نیکاراگوئه نیز با برداشت‌هایی که تحت عنوان «الهیات رهایی‌بخش» از منابع دینی مسیحیت انجام دادند، مسیر جدیدی را در مبارزات انقلابی در منطقه آمریکای لاتین پیش‌روی مبارزان قرار دادند. آموزه‌های الهیات رهایی‌بخش ترکیبی از مفاهیم مساوات‌گرایانه سوسیالیستی و منابع دینی مسیحی بود که در جریان انقلاب نیکاراگوئه ظهور یافت.

- **تجربه تحریم‌های بین‌المللی:** تحریم‌ها عمدتاً نتیجه استکفاب این دولت‌ها از همراهی با قطب‌های بین‌المللی قدرت است که بر آنها تحمیل شده است. به صورت مشخص کوبا، ونزوئلا و جمهوری اسلامی ایران، بیشترین میزان تحریم‌ها را از سوی ایالات متحده و هم‌پیمانان آنها متحمل شده‌اند (Hearing, 2012, p20). تحریم‌ها علی‌رغم محدودیت‌های زیادی که برای این دولت‌ها بوجود آورده، باعث رشد و شکوفایی داخلی صنایع و استعدادهای ملت‌های تحت تحریم نیز شده است. به نحوی که می‌توانند ضمن هم‌افزایی با یکدیگر خلأهای ناشی از تحریم را پوشانند (Sullivan, 2014: p30؛ مظاهری و دیگران، ص ۷۲۱).

- **گسترش و تداوم توسعه نیافتگی:** بسیاری از لاتین‌تبارها، از جمله بزرگ‌ترین دولت‌های

بدهکار دنیا به حساب می‌آیند. فرایند بدهکاری این دولت‌ها به‌گونه‌ای بوده است که به واسطه دریافت وام از نهادهای مالی جهانی یا دولت آمریکا، برای توسعه داخلی خود و تعویق در بازپرداخت اقساط این وام‌های کمرشکن، دچار مشکلات عدیده‌ای هستند. به‌نحوی که وابستگی آنها تشدید شده و از آنها باعنوان کشورهای که توسعه نیافتگی آنها توسعه، یافته هست یاد می‌شود. این کشورها در چنین شرایطی نیازمند کمک‌های مهم مالی و یا احداث کارخانه و انتقال تکنولوژی برای برآوردن برخی نیازهای صنعتی خود هستند.

- مخالفت با نظام سلطه: دولت آمریکا سرسخت‌ترین مخالف توسعه و پیشرفت دولت‌های انقلابی است. این دولت سیاست‌هایی را اتخاذ نموده که طی آن شدیدترین تحریم‌ها را علیه این دسته از کشورها اعمال نموده است (lotfian,2010,p41). به همین دلیل قشرهای زیادی از روشنفکران و تحصیل‌کردگان آمریکای لاتین معتقدند که بسیاری از مشکلات آنها نتیجه سیاست‌های یک‌جانبه و استعماری ایالات متحده است (صبوری و اکرمی، ۱۳۹۴، صص ۱۲۴-۱۲۰) به تعبیری دیگر احساس می‌کنند که بعد از خروج اسپانیایی‌ها و آزاد شدن کشورها از قید و بند استعمار اسپانیا، آنها دچار استعمار جدید شرکت‌های چند ملیتی و ایالات متحده آمریکا شده‌اند. به همین دلیل کسانی را که در صحنه اجتماعی، پرچم‌دار یک نهضت استقلال‌طلبانه، ضد آمریکایی، ضد غربی، ضد استعماری و حتی ضد اسپانیا می‌شوند (Hellinger,2011,p3)، آنها را «لیبرتادور» (آزادی‌بخش) لقب می‌دهند. مثلاً مردم در شیلی، آرژانتین، پرو، بولیوی و دیگر کشورهای منطقه، چه‌گوارا، فیدل کاسترو، سیمون بولیوار، ژنرال هیدینگز و حتی هوگو چاوز را بیشتر به‌عنوان افرادی نام می‌برند که مردم آمریکای لاتین را از بندها رها و آزادشان کردند (ساداتی فر، ۱۳۹۱، ص ۱).

- عضویت در سازمان‌های بین‌المللی هم‌سو: این شش کشور در سازمان‌های مختلفی عضو هستند. هرکدام از این سازمان‌های مهم علاوه بر اینکه جزو نهادهای اثرگذار بین‌المللی به‌شمار می‌روند از نهادهای هستند که می‌توانند بدون دخالت قدرت‌های بزرگ به ترسیم سیاست‌هایی علیه آن قدرت‌ها نیز اقدام کنند. به‌عنوان نمونه هر شش کشور عضو سازمان عدم تعهد هستند. کوبا از جمله بنیان‌گذاران و اعضای مؤثر این سازمان است (Haggard,2010,p54). سازمانی که بیش از یک‌صد و بیست عضو را در خود جای داده است. علاوه بر این هر شش کشور عضویت در معاهده ان‌پی‌تی یا همان معاهده منع گسترش سلاح‌های هسته‌ای را برای خود ثبت نموده‌اند. اعضای ان‌پی‌تی از حق به‌رمندی از مزایای صلح‌آمیز انرژی هسته‌ای برخوردار هستند. همچنین عضویت ایران و ونزوئلا در اوپک نقشی مهمی به این دو بازیگر مهم نفتی جهت اثرگذاری بر قیمت جهانی نفت می‌دهد. بطور خلاصه عضویت هم‌زمان این دولت‌ها در سازمان‌هایی که قدرت‌های توسعه طلب دنیا در آنها حضور ندارند، می‌تواند توان این کشورها را در جامعه بین‌المللی افزایش یابد (Hearing,2012,p20).

- همکاری‌های بین‌المجالس: ونزوئلا دارای دو مجلس است. یکی مجالس ایالتی یا فدرال و یکی هم مجلس ملی این کشور که بر روی هم امر قانون‌گذاری در این کشور را محقق می‌کنند. جمهوری اسلامی ایران نیز دارای یک مجلس قانون‌گذاری می‌باشد که براساس اصل تفکیک قوا در کنار دو قوای مجریه و قضائیه به اداره کشور در امر اختصاصی قانون‌گذاری مشغول هست. نمایندگان در هر دو کشور با رأی مستقیم نمایندگان انتخاب می‌شوند. از طرفی هر دو کشور جمهوری بولیواری ونزوئلا و جمهوری اسلامی ایران از اعضای فعال در اتحادیه بین‌المجالس می‌باشند. ایران و ونزوئلا در اجلاس بین‌المللی بین‌المجالس می‌توانند اثرگذاری خود را نشان دهند. این همکاری زمانی مشخص‌تر می‌شود که در کنار مجالس سایر کشورهای هم‌سو در آمریکای لاتین مانند نیکاراگوئه، پرو، کوبا، بولیوی و برخی دیگر از کشورهای هم‌سوی دیگر بتوانند مواضع متحدی در دفاع از منافع خود اعلام دارند. در این اتحادیه اعضای پارلمان‌های کشورهای جهان نقش پارلمانی و سازوکارها، سهم کشورها در همکاری‌های منطقه‌ای، آخرین پیشرفت‌های درباره موضوعات مربوط به زنان، حمایت از نسل جوان، دفاع از حقوق نمایندگان و دسترسی به پوشش جهانی سلامت را مورد بحث و بررسی قرار می‌دهند (Castunada, 2006, p31).

- ضدیت با رژیم صهیونیستی: نکته قابل تأمل در رابطه با شرایط مذهبی جامعه ونزوئلا، وجود دو گروه یهودی در این کشور است. این یهودیان که به دسته اسرائیلی- ونزوئلایی و جمعیت یهودیان ونزوئلا تقسیم می‌شوند، عمدتاً در شمال این کشور ساکن هستند. هرچند ونزوئلا در سال ۱۹۴۷ طی رأی‌گیری در سازمان ملل، به موجودیت اسرائیل رأی مثبت داد و روابط دو طرف به صورت دیپلماتیک و اقتصادی ادامه داشت؛ اما از زمانی که چاوز به حکومت رسید، این رابطه دست‌خوش تحولاتی شد. به‌خصوص از سال ۲۰۰۲ که طی این سال کودتایی به منظور سرنگونی هوگو چاوز انجام شد. دولت این کشور اعلام کرد که نشانه‌هایی از نقش موساد در این کودتا وجود داشته است. پس از آن روابط دوطرف به سمت تیرگی پیشرفت. علاوه بر این یکی از عوامل کاهش روابط بین اسرائیل و ونزوئلا، تقویت رابطه بین دولت هوگو چاوز با جهان عرب و به خصوص ایران بوده است.

ونزوئلا طی سالیان اخیر مواضع سختی علیه رژیم صهیونیستی اتخاذ نموده است. از جمله می‌توان به محکومیت حمله نظامیان رژیم صهیونیستی به نمازگزاران فلسطینی در مسجدالاقصی اشاره نمود. همچنین دولت بولیواری بر تعهد تزلزل‌ناپذیر خود به آرمان فلسطین، در جستجوی تعیین سرنوشت خود و رد اقدامات نسل‌کشی نیروهای اسرائیلی تأکید دارد (www.irna.ir/news) ونزوئلا قبلاً طی سال ۲۰۰۶ و به هنگام حمله اسرائیل به لبنان نیز کاردار خود را به نشانه اعتراض به تهاجم اسرائیل فراخواند. در مقابل، اسرائیل نیز نماینده خود را از کاراکاس فراخواند. دولت ونزوئلا همچنین به نشانه اعتراض به جنگ غزه ۲۰۰۸ -

۲۰۰۹، در همان زمان تمام روابط سیاسی و اقتصادی خود را یک‌جانبه قطع کرد. با توجه به همین مسئله می‌توان به تقویت رابطه بین ایران و ونزوئلا تاکید داشت و در این بین از حقوق مردم فلسطین نیز دفاع کرد.

در مجموع گفتنی است که در کشورهای آمریکای لاتین، با پیروزی احزاب چپ‌گرا و گرایش‌های ملی‌گرا علی‌الخصوص با انتخاب هوگو چاوز به ریاست جمهوری ونزوئلا در سال ۱۹۹۸ سبب شد که این تغییرات مورد رضایت آمریکا نباشد و آمریکا در تلاش برآمد در منطقه آمریکای لاتین در صدد دموکراسی‌سازی (دموکراسی آمریکایی) برآید (Castuneda, 2006, p28) با به قدرت رسیدن چاوز تغییرات سیاسی- اجتماعی در ونزوئلا انجام شد. چاوز در تلاش بود در جهت اصلاح ساختار سیاسی، اجتماعی و اقتصادی، تغییراتی را در ونزوئلا آغاز کند. اساس اصلاحات در ونزوئلا اگرچه مبتنی بر تفکر چپ، اقتصاد ملی بود؛ ولی به طور کلی در مقابل نظام سلطه و زیاده‌خواهی آمریکا تعریف می‌شد. نخستین سازمانی که هدف اصلاحات چاوز قرار گرفت صنعت نفت بود. چاوز برای ارتقا درآمد نفت در صدد تغییر مدیریت نفتی برآمد. تغییر دیگر افزایش دادن حق امتیاز شرکت‌های خصوصی و ملی کردن صنایع بزرگ بود (Aviles, 2005, p46). بعد از اقدامات استقلال‌طلبانه در ونزوئلا در دوره ریاست جمهوری چاوز و مادوروو تحریم‌های هدفمندی برای کشور ونزوئلا از سوی آمریکا اعمال شد که مهم‌ترین آنها مسدود کردن دارایی‌های مقامات این کشور و لغو ویزا بود (Sullivan, 2014, p30). دولت‌های ضد امپریالیستی چاوز و مورالس مهم‌ترین نقش را در مبارزه با سلطه ایفا کرده است. پروژه بولیواری یک چالش مستقیم با جهانی شدن نولیبرالی بوده و از سوی دیگر تأثیرگذار بر مقاومت و ایستادگی آمریکای لاتین در مقابل سلطه و زیاده‌خواهی آمریکا عمل کرده است. دیپلماسی ونزوئلا سهم زیادی در نهضت مقاومت آمریکای لاتین برای مقابله با نظام سلطه و جهانی شدن نولیبرال عمل کرده است (Hellinger, 2011, p6) کشورهای آمریکای لاتین بسترهای سیاسی- اجتماعی مناسبی برای مبارزه با استعمار و سلطه دارند. چند کشور در آمریکای لاتین هستند که با ایالات متحده به صورت آشکار به مخالفت برخاسته‌اند. اکثر کشورهای آمریکای لاتین به دنبال استقلال هرچه بیشتر از ایالات متحده بوده و در برابر زیاده‌خواهی‌های آن مقاومت می‌کنند. روندی که در آمریکای لاتین به وجود آمده است برگرفته از زمینه‌های تاریخی مبارزه با استعمار، رویکرد مقاومت استقلال‌طلبانه مردمی، مخالفت با زیاده‌خواهی (Haggard, 2010, p56) و سایر مؤلفه‌های مقاومتی هست که شناسایی شده است. مهم‌ترین زمینه‌های سیاسی- اجتماعی سیاست‌های ضد استعماری و مقاومتی آمریکای لاتین شامل نفی وابستگی، تداوم تاریخی روحیه انقلابی و مبارزات آزادی‌خواهانه علی‌الخصوص در قرن ۱۹ و ۲۰ میلادی، داشتن تجربه مستعمره‌بودگی، مبارزات آزادی‌خواهانه، هم‌سویی و عضویت در نهادهای بین‌المللی ضد سلطه و زیاده‌خواه، ضد هژمون‌گرایی در آمریکای لاتین وجود

داشته است. چاوز و جانشین وی مادورو همواره به سیاست‌های ضد ایالات متحده معروف شده‌اند (Gollust, 2011, p 37) که این رویکرد سبب تقویت و توسعه جبهه مقاومت در آمریکای لاتین و به‌ویژه در کشور ونزوئلا شده است که مهم‌ترین مؤلفه و شاخص‌های آن شناسایی و در جدول ذیل نشان داده شده است.

ابعاد	مؤلفه‌ها (عوامل)	شاخص‌ها (متغیرها)
	فطرت انقلابی (آگاهی انسانی بر پایه الهیات رهایی بخش)	عدالت‌خواهی و انگیزه عدالت‌گستری فطری و درونی
		وجود روحیه ظلم‌ستیزی با وجود طرُق متکثر (تنوع دینی و مذهبی)
		استقلال‌خواهی فطری و نفی وابستگی
		باور به مقاومت انقلابی در نتیجه جهان‌بینی انسانی - ایمانی
		حمایت از مستضعفان و محرومان: اعتقاد به جبههٔ کلیسا و مذهب در رفع محرومیت و مقابله با ظلم
تجربه تاریخی مبارزات استقلال طلبانه (مقاومت و استقلال انقلابی)		تجربه تاریخی مقاومت استقلال‌خواهی ژنرال مانوئل کارلوس پیار در قرن ۱۸ م
		مبارزات آزادی‌خواهانه و تجربه موفق سانتیاگو ماریو در قرن ۱۹ م
		تجربه موفق جبهه ضد امپریالیستی و مبارزه استقلال‌طلبی سیمون بولیوار قرن ۱۹ م
		هوگو چاوز و تجربه موفق مبارزه با زورگویی قدرت‌های جهانی: حمایت از مواضع ایران و فلسطین در قرن ۲۱ م
		ماهیت مبارزات انقلابی و استقلال‌طلبی: دینی، ملی، فطری و رهایی‌بخشی
		تجربه تلخ استعماری: سابقه مستعمره و مبارزات (سلطه اسپانیا)
		سابقه موفق ائتلاف‌سازی و بسیج مردمی خوزه فلیکس ریباس (رهبری کاریزماتیک)
		تجربه مبارزات مردمی: مردم پایه بودن مقاومت و مبارزات
		عضویت در سازمان‌های بین‌المللی هم‌سو با گفتمان انقلابی و مقاومت
		منع گسترش و عدم اشاعه سلاح‌های هسته‌ای
تعامل فزاینده (هم‌سویی با انقلاب اسلامی و مقاومت)		هم‌سویی دیپلماتیک و هم‌گرایی در اتحادیه بین‌المجالس
		دفاع از حقوق ملت مظلوم فلسطین
		توسعه روابط هوگو چاوز با جهان عرب و جمهوری اسلامی

ابعاد	مؤلفه‌ها (عوامل)	شاخص‌ها (متغیرها)
		ایران
		پیام مادورو به رهبری و مردم ایران: صلح، دوستی، تقویت روابط
		رویکرد ضدتروریستی و مقابله با داعش (حمایت از مواضع روسیه و ج.ا.ایران)
		پذیرش جبهه مقاومت: ونزوئلا نیز بخشی از جبهه مقاومت است
	تعامل‌گرایی ضد نظام سلطه (سلطه ستیزی و مقابله با آمریکا)	دشمن دانستن آمریکا و ترویج و تبلیغ استکبار ستیزی
		مخالفت با رویکرد رژیم صهیونیستی
		ضد هژمون‌گرایی غرب و آمریکا
		استنکاف از قطب‌بندی جهانی و تجربه تحریم بین‌المللی
		نگاه منفی مردم ونزوئلا به آمریکا: مداخله‌گر، نفوذ، استعمار و غارت‌گر منابع طبیعی
		اقدامات عملی در جهت فشار به آمریکا: توسعه و تقویت تسلیحاتی - نظامی

شکل شماره (۲): جدول ابعاد، مؤلفه‌ها و شاخص‌های تقویت و توسعه جبهه مقاومت در ونزوئلا (منبع نگارندگان)

با مطالعات صورت گرفته، بررسی و شناسایی عوامل مؤثر بر تفکر و رویکرد انقلابی در ونزوئلا، چهار عامل و متغیر اصلی مرتبط با موضوع احصاء شد. بررسی اکتشافی موضوع مقاله و در راستای هدف پژوهش ۴ مؤلفه اصلی و مؤثر که داری ۲۷ شاخص مؤثر در بخش کیفی در جدول بالا پس از سه مرحله بازنگری تأیید شد.

۲-۴- تجزیه و تحلیل یافته‌های استنباطی تحقیق در بخش کمی

۱-۷- بررسی نسبت بین فطرت انقلابی بر تقویت و توسعه جبهه مقاومت

پس از بررسی پیش فرض‌ها مشخص شد هر دو متغیر دارای مقیاس اسمی هست. دیگر این‌که، توسعه جبهه مقاومت دارای توزیع نرمال بوده و در مجموع رابطه بین دو متغیر خطی است. در نتیجه، آزمون مناسب برای سنجش رابطه بین فطرت انقلابی بر تقویت و توسعه جبهه مقاومت ضریب همبستگی پیرسون می‌باشد. جدول زیر، نشانگر ضریب همبستگی فطرت انقلابی بر تقویت و توسعه جبهه مقاومت است:

متغیر مستقل	متغیر وابسته	مقدار آزمون	سطح معنی داری
فطرت انقلابی در مردم ونزوئلا	تقویت و توسعه جبهه مقاومت	۰/۳۹۱	۰/۰۰۰

جدول ۱. ضریب همبستگی پیرسون فطرت انقلابی و تقویت و توسعه جبهه مقاومت (منبع

نگارندگان)

یافته‌های جدول بالا نشانگر این است که فطرت انقلابی و تقویت و توسعه جبهه مقاومت همبستگی مثبت در حد بسیار زیاد وجود دارد و این همبستگی از جهت آماری معنادار است. به عبارت دیگر، با توسعه و تقویت فطرت انقلابی، تقویت و توسعه جبهه مقاومت تحقق پیدا می‌کند.

۲-۷- نسبت میان تجربه تاریخی مبارزات استقلال طلبانه و تقویت و توسعه جبهه مقاومت

پس از بررسی پیش فرض‌ها مشخص شد هر دو متغیر دارای مقیاس اسمی هست. دیگر اینکه، مقاومت و نفی سلطه دارای توزیع نرمال بوده و در مجموع رابطه بین دو متغیر خطی است. در نتیجه، آزمون مناسب برای سنجش رابطه بین تجربه تاریخی مبارزات استقلال طلبانه بر تقویت و توسعه جبهه مقاومت ضریب همبستگی پیرسون می‌باشد. جدول زیر، نشانگر ضریب همبستگی تجربه تاریخی مبارزات استقلال طلبانه بر تقویت و توسعه جبهه مقاومت است:

متغیر مستقل	متغیر وابسته	مقدار آزمون	سطح معنی داری
تجربه تاریخی مبارزات استقلال طلبانه مردم ونزوئلا	تقویت و توسعه جبهه مقاومت	۰/۳۱۹	۰/۰۰۰

جدول ۱. ضریب همبستگی پیرسون تجربه تاریخی مبارزات استقلال طلبانه و تقویت و توسعه جبهه مقاومت (منع نگارندگان)

یافته‌های جدول بالا نشانگر این است که تجربه تاریخی مبارزات استقلال طلبانه با تقویت و توسعه جبهه مقاومت همبستگی مثبت در حد بسیار زیاد وجود دارد و این همبستگی از جهت آماری معنادار است. به عبارت دیگر، با توسعه و توجه به سوابق و تجربه تاریخی مبارزات استقلال طلبانه، مقاومت مردم ونزوئلا در طول تجربه تاریخی سبب دستاورد و پیروزی در مقابل زیاده‌خواهی شده است.

۳-۷- نسبت بین تعامل فزاینده و هم‌سویی با نظام انقلابی و تقویت و توسعه جبهه مقاومت

پس از بررسی پیش فرض‌ها مشخص می‌شود هر دو متغیر دارای مقیاس اسمی هست. دیگر اینکه، مقاومت و نفی سلطه دارای توزیع نرمال بوده و در مجموع رابطه بین دو متغیر خطی است. در نتیجه، آزمون مناسب برای سنجش رابطه تعامل فزاینده و هم‌سویی با نظام انقلابی بر مقاومت و نفی سلطه ضریب همبستگی پیرسون می‌باشد. جدول زیر، نشانگر ضریب همبستگی تعامل فزاینده و هم‌سویی با نظام انقلابی بر تقویت و توسعه جبهه مقاومت است.

متغیر مستقل	متغیر وابسته	مقدار آزمون	سطح معنی داری
تعامل فزاینده و هم‌سویی با نظام انقلابی در ونزوئلا	تقویت و توسعه جبهه مقاومت	۰/۳۷۸	۰/۰۰۰

جدول ۱. ضریب همبستگی پیرسون تعامل فزاینده و هم‌سویی با نظام انقلابی و تقویت و

توسعه جبهه مقاومت (منبع نگارندگان)

یافته‌های جدول بالا نشانگر این است که تعامل فزاینده و هم‌سویی با نظام انقلابی بر تقویت و توسعه جبهه مقاومت همبستگی مثبت در حد بسیار زیاد وجود دارد و این همبستگی از جهت آماری معنادار است. به عبارت دیگر، با توسعه و تقویت تعامل فزاینده (همکاری بین نهضت‌ها گروه‌های انقلابی و مقاومت)، ایستادگی در برابر استکبار تقویت شده و موفقیت‌هایی را کسب کرده است. تعامل فزاینده سبب تقویت و توسعه جبهه مقاومت خواهد شد.

۴-۷- نسبت بین تعامل بر ضد نظام سلطه و مخالفت با نظام سلطه و تقویت و توسعه جبهه

مقاومت

پس از بررسی پیش‌فرض‌ها مشخص شد هر دو متغیر دارای مقیاس اسمی هست. دیگر اینکه، مقاومت و نفی سلطه دارای توزیع نرمال بوده و در مجموع رابطه بین دو متغیر خطی است. در نتیجه، آزمون مناسب برای سنجش رابطه تعامل بر ضد نظام سلطه و مخالفت با نظام سلطه بر تقویت و توسعه جبهه مقاومت ضریب همبستگی پیرسون می‌باشد. جدول زیر، نشانگر ضریب تعامل گرایی ضد نظام سلطه (مقابل با آمریکا و ایستادگی در برابر زورگویان) و مخالفت با نظام سلطه بر مقاومت و نفی سلطه مؤثر است.

متغیر مستقل	متغیر وابسته	مقدار آزمون	سطح معنی‌داری
تعامل بر ضد نظام سلطه و مخالفت با نظام سلطه در ونزوئلا	توسعه و تقویت جبهه مقاومت	۰/۳۷۸	۰/۰۰۰

جدول ۱. ضریب همبستگی پیرسون تعامل بر ضد نظام سلطه و مخالفت با نظام سلطه و تقویت و توسعه جبهه مقاومت (منبع نگارندگان)

یافته‌های جدول بالا نشانگر این است که تعامل بر ضد نظام سلطه و مخالفت با نظام سلطه بر تقویت و توسعه جبهه مقاومت همبستگی مثبت در حد بسیار زیاد وجود دارد و این همبستگی از جهت آماری معنادار است. به عبارت دیگر، با تعامل گرایی ضد نظام سلطه و مخالفت با نظام سلطه بر مقاومت و نفی سلطه ارتقا پیدا می‌کند. با توجه به تجزیه و تحلیل‌های ارائه شده در ۴ متغیر مستقل (فطرت انقلابی، تجربه تاریخی مبارزات استقلال طلبانه، تعامل فزاینده و تعامل گرایی ضد نظام سلطه) در فرضیه‌های فرعی چهار گانه تحقیق تأیید می‌شوند.

۸- تحلیل رگرسیون خطی ساده (دو متغیره)

در پژوهش انجام شده، پیش از اجرای رگرسیون چندگانه و تحلیل مسیر، اندازه رابطه میان هریک از متغیرهای مستقل با متغیر وابسته یعنی تقویت و توسعه جبهه مقاومت بررسی و مورد سنجش کمی قرار گرفت. پیش از انجام رگرسیون ضروری است، پیش‌فرض‌های رگرسیون

رعایت شود. نخستین و مهم‌ترین پیش‌فرض رگرسیون، خطی بودن رابطه بین متغیرهای مستقل و وابسته است. براساس آنچه که در ضریب همبستگی پیرسون مطرح شد، روابط بین متغیرهای مستقل و وابسته، خطی است. هم‌چنین توزیع متغیر وابسته نیز نرمال نشان داده شد. علاوه بر این، از دوربین- واتسون^۴ برای سنجش میزان مستقل بودن همبستگی باقی‌مانده‌ها استفاده شده است. نتایج آن نشان می‌دهد که باقی‌مانده‌ها با هم همبستگی ندارند و مستقل از هم هستند. جدول زیر، ضرایب همبستگی ساده تأثیر عوامل یا متغیرهای تقویت و توسعه جبهه مقاومت را نشان می‌دهد. بررسی سطح معنی‌داری متغیرها نشانگر رابطه معنی‌دار متغیرهای مستقل با متغیر وابسته است:

تقویت و توسعه جبهه مقاومت						متغیر وابسته
دوربین واتسون	سطح معنی‌داری	مقدار ثابت	ضریب بتا (β)	ضریب تعیین	ضریب همبستگی (R)	متغیرهای مستقل (مؤلفه و شاخص‌ها)
۲/۰۱	۰/۰۰۰	۲/۰۱۱	۰/۳۹۱	۰/۲۹	۰/۳۹۱	عامل و متغیر فطرت انقلابی (آگاهی انسانی بر پایه الهیات رهایی‌بخش)
۲/۱۲	۰/۰۳۹	۲/۰۰۱	۰/۳۱۹	۰/۱۸	۰/۳۱۹	تجربه تاریخی مبارزات استقلال طلبانه (مقاومت و استقلال انقلابی)
۲/۱۳	۰/۰۰۰	۲/۹۶۳	۰/۳۷۸	۰/۲۶	۰/۳۷۸	تعامل فزاینده (هم‌سویی با انقلاب اسلامی و مقاومت)
۱/۸۷	۰/۰۲۱	۲/۱۲۱	۰/۳۴۲	۰/۲۱	۰/۳۴۲	تعامل برضد نظام سلطه (سلطه‌ستیزی و مقابله با آمریکا)

جدول ۶. ضریب رگرسیونی ساده مؤلفه و شاخص‌های تفکر و رویکرد انقلابی (منبع نگارندگان)

آنگونه که در جدول بالا نشان داده شده، نتایج بدست آمده از رگرسیون خطی ساده بیانگر این است که از میان متغیرهای استخراج و اشاره شده در مقاله، چهار عامل و متغیر مستقل با متغیر وابسته (تقویت و توسعه جبهه مقاومت) رابطه معنی‌داری دارند.

از بین متغیرهای مستقل اشاره شده در جدول (مؤلفه و شاخص‌های تفکر و رویکرد انقلابی) متغیر «فطرت انقلابی/آگاهی انسانی بر پایه الهیات رهایی‌بخش» با ضریب تعیین ۲۹

⁴ Durbin-Watson

درصد بیشترین نسبت و تأثیر را در مقاومت مردم ونزوئلا و تقویت و توسعه جبهه مقاومت دارد و متغیر «تجربه تاریخی مبارزات استقلال طلبانه/مقاومت و استقلال انقلابی» با ضریب تعیین ۱۸ درصد کمترین نسبت و تأثیر را در تقویت و توسعه جبهه مقاومت دارد. ضریب بتای استاندارد نشانگر آن است که متغیرهای فطرت انقلابی و تعامل‌گرایی فزاینده نسبت به متغیرهای دیگر در تعیین تقویت و توسعه جبهه مقاومت نقش برجسته‌ای ایفا می‌کنند.

۹ - تحلیل رگرسیون چند متغیره

با استفاده از رگرسیون چند متغیره در تحلیل پژوهش می‌توان رابطه خطی بین مجموعه‌ای از متغیرهای مستقل را با یک متغیر وابسته بررسی کرد. در مدل رگرسیونی گام به گام تمام متغیرهای مستقل یعنی عامل و متغیرهای شناسایی شده در تفکر و رویکرد انقلابی برای تبیین و سنجش تأثیر آن ایستادگی و مقاومت مردم ونزوئلا و تقویت و توسعه جبهه مقاومت وارد مدل تحقیق شده‌اند. مقدار آماره دورین - واتسون برابر با ۲/۳۲ است که نشان می‌دهد باقیمانده‌ها با هم همبستگی نداشته یعنی از هم مستقل‌اند.

مدل	ضریب همبستگی (R)	ضریب تعیین	مقدار آزمون (F)	سطح معنی‌داری آزمون (F)	مقدار ثابت
گام به گام	۰/۳۹۱	۰/۱۹۴	۴۹/۸۶۹	۰/۰۰۰	۲/۰۱

جدول ۷. مدل رگرسیونی گام به گام متغیرهای مستقل بر تجزیه تحلیل تقویت و توسعه جبهه مقاومت (منبع نگارندگان)

همانطور که در جدول بالا نشان داده شده، ضریب همبستگی مدل رگرسیونی گام به گام متغیرهای مورد بررسی برای تجزیه و تحلیل تأثیر «ایستادگی و مقاومت مردم ونزوئلا و سلطه‌ستیزی» برابر با ۰/۳۹۱ است. نسبتی از واریانس متغیر مقاومت که براساس متغیرهای پژوهش تبیین شده نزدیک به ۱۶ درصد است. نسبت F نشانگر آن است که مدل رگرسیونی تحقیق، مدل مناسبی برای تبیین متغیر وابسته (تقویت و توسعه جبهه مقاومت) است. به عبارت دیگر، متغیرهای پژوهش توانایی این را دارند که تغییرات متغیر وابسته مقاله را توضیح دهند. مقدار ثابت نشان می‌دهد که اگر تأثیر متغیرهای مستقل کنترل شود، مقدار پایه رفتار متغیر ایستادگی در برابر سلطه برابر با ۲/۲۱۳ است. شایان ذکر است که مدل رگرسیونی گام به گام بالا دارای دو مرحله (گام) بود. نتایج تحقیق بالا، مربوط به مرحله آخر مدل رگرسیونی گام به گام است.

عوامل و متغیرها	ضریب بتا (β)	مقدار آزمون (t)	معنی‌داری	ضریب تولرانس
مقدار ثابت	-	۷/۸۲۳	۰/۰۰۰	-

۰/۸۲۴	۰/۰۰۰	۵/۶۳۲	۰/۳۷۲	فطرت انقلابی (آگاهی انسانی بر پایه الهیات رهایی بخش)
۰/۸۲۴	۰/۰۰۰	۱/۱۹۳	۰/۱۴۶	تجربه تاریخی مبارزات استقلال طلبانه (مقاومت و استقلال انقلابی)

جدول ۸. ضرایب تأثیرگام نهایی رگرسیون متغیرهای مستقل تبیین کننده بر تقویت و توسعه جبهه مقاومت (منبع نگارندگان)

همانطور که در جدول بالا ملاحظه می‌شود، «عامل و متغیر فطرت انقلابی/آگاهی انسانی بر پایه الهیات رهایی بخش» اولین متغیری بوده که وارد مدل شده است و بیشترین رابطه را با «تقویت و توسعه جبهه مقاومت» دارد و «عامل و متغیر تجربه تاریخی مبارزات استقلال طلبانه/مقاومت و استقلال انقلابی» آخرین متغیری بوده که وارد مدل شده و کمترین رابطه را با «تقویت و توسعه جبهه مقاومت» دارد. همچنین، متغیر «عامل و متغیر فطرت انقلابی» نسبت به دیگر متغیرها پیش‌بینی کننده قوی‌تری است. ضریب بتا استاندارد شده، نشان دهنده تأثیرات خالص متغیرها بر تقویت و توسعه جبهه مقاومت است. مقدار t و سطح معنی داری آن نشان دهنده اهمیت نسبی نقش هر متغیر در مدل می‌باشد. بدین شکل که اگر قدر مطلق مقدار t بیشتر از $۲/۰۲۲$ باشد، سطح خطای آن کمتر از $۰/۰۱$ و $۰/۰۵$ خواهد بود، در نتیجه، متغیر بررسی شده تأثیر آماری معنی داری در تبیین تغییرات متغیر وابسته دارد. بر این اساس، متغیرهایی که وارد مدل شده‌اند تأثیر آماری معنی داری در تبیین تغییرات تقویت و توسعه جبهه مقاومت دارند. ضریب تولرانس نشان می‌دهد که میزان هم خطی متغیرها کم است.

۱۰ - نتیجه گیری

عامل و متغیر فطرت انقلابی/آگاهی انسانی بر پایه الهیات رهایی بخش، تجربه تاریخی مبارزات استقلال طلبانه/مقاومت و استقلال انقلابی، تعامل فزاینده/هم‌سویی با انقلاب اسلامی و مقاومت، تعامل‌گرایی ضد نظام سلطه/سلطه‌ستیزی و مقابله با آمریکا مشتمل بر چهار مؤلفه یا حیطة و ۲۷ شاخصه، متغیرهای بنیادی در توسعه اندیشه مقاومت در اقصی نقاط جهان است. این متغیرها می‌تواند تکیه‌گاه‌های مهمی در فراتر رفتن از محور مقاومت و شکل‌دهی به جبهه مقاومت فراتر از منطقه اسلامی - عربی و نگاه به دیگر مناطق مستعد اندیشه‌های ضدسلطه و مقاومت در برابر آن است.

تأثیر رویکرد و نگاه انقلابی بر متغیر وابسته یعنی مقاومت و استحکام رویکرد مقاومتی و سلطه‌ستیزی یافته‌ها، حاکی از آن هستند که بین مؤلفه‌های کلیدی احصاء شده در پژوهش در زمینه نگاه انقلابی و مقاومت، رابطه‌ای مثبت، مستقیم و مستمر وجود دارد. با افزایش، تقویت، حمایت رویکرد انقلابی و تفکر نظریه نظام انقلابی در ونزوئلا می‌توان به تقویت جبهه مقاومت در ونزوئلا و توسعه دامنه آن به سایر کشورها نظیر (اکوادور، کوبا، بولیوی، نیکاراگوئه و سایر کشورهای منطقه) نظر داشت و بیش از پیش زمینه انقلابی‌گری و مبارزاتی و استقلال‌خواهی را

فراهم ساخت.

امروزه مهم‌ترین رویکرد انقلابی ونزوئلا، توجه به نقش مردم و ملت‌ها است که این کشور را در کانون تفکر انقلابی قرار داده است. مصادیق رویکرد انقلابی در ونزوئلا، خارج شدن از قطب‌بندی غرب و شرق، توجه به استقلال ملت‌ها و ضد هژمون‌گرایی غرب، عدالت‌خواهی فطری و حمایت از مظلومین، هم‌سویی با ایران و گفتمان انقلابی نظام جمهوری اسلامی، توجه به الهیات‌رهای‌بخش، رویکرد مثبت به نهضت‌ها و جنبش‌های اسلامی سلطه‌ستیز (حزب‌الله، فلسطین و...)، گفتمان‌سازی علیه آمریکا و زورگویان در منطقه آمریکای لاتین و عرصه بین‌الملل، رویکرد مثبت به روسیه به منظور مقابله با داعش و تروریسم، توجه به حقوق مردم مظلوم فلسطین و گرایش به جبهه مقاومت از جمله اقدامات انقلابی ونزوئلا است که این کشور را در جبهه مقاومت و ایستادگی در برابر سلطه قرار داده است.

توصیه‌سیاستی در این راستا، تاکید بر تقویت و توسعه روحیه و نگاه انقلابی سلطه‌ستیز در آمریکای لاتین در هر سیاست‌گذاری و تصمیم‌گیری مرتبط با این منطقه می‌باشد. همچنین با تاکید بر مقولات چهارگانه احصا شده (فطرت انقلابی/آگاهی انسانی بر پایه الهیات‌رهای‌بخش، تجربه تاریخی مبارزات استقلال‌طلبانه/مقاومت و استقلال انقلابی، تعامل فزاینده/هم‌سویی با انقلاب اسلامی و مقاومت، تعامل‌گرایی ضد نظام سلطه/سلطه‌ستیزی و مقابله با آمریکا) مشترک میان اندیشه مقاومت و ونزوئلا، قابلیت آزمودن در سایر کشورهای منطقه آمریکای لاتین را در پژوهش‌های مستقل آتی داراست.

منابع

- احمدی، بهزاد. (۱۳۸۷). نگاهی به آمریکای لاتین. سایت پگاه حوزه، مجله ش ۲۲۸.
- امینی، سید جواد، & مبینی، محمد. (۱۳۹۸). تبیین مفهوم راهبردی نظریه نظام انقلابی در جمهوری اسلامی. پژوهش‌های انقلاب اسلامی، ۸(۳۴).
- آل‌نبی، سید محسن، & یوسفی مقدم، محمد صادق. (۱۴۰۰). چالش‌های مقاومت از منظر قرآن کریم. فصلنامه بیداری اسلامی، ۱۰(۴).
- آموزگار، ماهوش. (۱۳۸۹). ونزوئلا. تهران: شرکت چاپ و نشر بین‌الملل.
- برزویی، محمدرضا، & جمالی زواره، زهره. (۱۴۰۱). بازشناسی مؤلفه‌های اسطوره‌ماندگار مقاومت اسلامی؛ «شهید چمران» و «شهید قاسم سلیمانی» از کلام مقام معظم رهبری. فصلنامه بیداری اسلامی، ۱۱(۲).
- برینتون، کرین. (۱۳۶۳). کالبد شکافی چهار انقلاب (م. ثلاثی، ترجمه). تهران: نو.
- حسینی‌خامنه، سید علی. (۱۳۹۶، ۲۹ بهمن). بیانات در دیدار مردم آذربایجان شرقی، به‌مناسبت سالروز قیام بیست‌ونهم بهمن ۱۳۵۶ مردم تبریز. دریافت از پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر

مقام معظم رهبری، بیانات مقام معظم رهبری، از سایت (farsi.khamenei.ir).
حسینی خامنه، سید علی. (۱۳۹۷، ۲۲ بهمن). بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی. دریافت از
سایت (farsi.khamenei.ir).

توکلی، یعقوب. (۱۳۸۸). ایران و آمریکای لاتین. دو هفته نامه پگاه حوزه، ش ۲۴۷.
چاوز، هوگو. (۱۳۹۲). سود سی ساله رابطه با ایران. مشرق نیوز، ۱۳۹۲/۱/۳۱.
رضوی، سید عبدالله، & پیرانی، شهره. (۱۴۰۰). بررسی راهبردها و سیاست‌های ضد
تحریمی تجارت نفت ونزوئلا و مقایسه آن با راهبردهای ایران. فصلنامه راهبرد اقتصادی،
۱۰(۲)

ساداتی فر، عبدالرحیم. (۱۳۸۸). روابط ایران و آمریکای لاتین فرصت‌ها و ضرورت‌ها.
مجله پگاه حوزه، ش ۲۶۲.

صبوری، احمد، & اکرمی، طه. (۱۳۹۴). آمریکا و سیاست ترویج دموکراسی در آمریکای
لاتین. فصلنامه تحقیقات سیاسی و بین‌المللی، ش ۲۵.

قاسمی، بهزاد. (۱۳۹۸). تاریخ انقلاب اسلامی ایران؛ تحولات منطقه‌ای و بین‌المللی.
تهران: موسسه چاپ و انتشارات دانشگاه جامع امام حسین علیه السلام.

قائمی، محمد علی، & توکلی، یعقوب. (۱۳۹۸). بازتاب گفتمان انقلاب اسلامی در
آمریکای جنوبی. مطالعات انقلاب اسلامی، ۱۶(۵۷)

گالگوس، آرتور. (۱۳۸۶). ایران و ونزوئلا: همپیمانان جدید در آمریکای لاتین. گفتگو،
ماهنامه اقتصاد ایران.

گلدستون، جک. (۱۳۸۵). مطالعاتی نظری، تطبیقی و تاریخی در باب انقلاب‌ها (م. ت.
دلفروز، ترجمه). چاپ اول، انتشارات کویر.

مادورو، نیکلاس. (۱۳۹۵). مقابله با امپریالیسم. مهر نیوز، دریافت، ۱۴۰۱.
مظاهری، مصطفی، & دیگران. (۱۳۹۹). تبیین کارکرد و مؤلفه‌های جغرافیایی و

ژئوپلیتیکی شکل‌گیری روابط در منطقه: ژئوپلیتیک آمریکای لاتین. فصلنامه پژوهش‌های
جغرافیای انسانی، ۵۲(۲)

هوارچی، ویاردا، & هاروی اف. (۱۳۸۷). آمریکای لاتین؛ سیاست، حکومت و توسعه
(ع. قربان پور، ترجمه). تهران: ابرار معاصر.